

Inledning

Det är nu drygt tre år sedan pandemin drabbade oss. I mars 2020 kom första vågen till Sverige och många människor insjuknade, arbetsplatser stängdes osv. Bara i min region, Region Västmanland, har nästan 80 000 smittfall och nästan 600 dödsfall rapporterats sedan pandemin slog till.¹

Ett uttryck vi hört många gånger i samband med att myndighetspersoner pratat om covid är att vi måste ”platta ut kurvan”, alltså att minska smittspridningen så att vår sjukvård orkar med att ta hand om de som insjuknat. Det har ofta tagit sig visuella form i just en kurva på ett diagram, oftast visat med en dator, bara ett exempel på hur pandemin har tagit plats i vår nya vardag. Vi har alltså mött många visualiseringar av pandemin, inte minst i form av diagram, grafer, tabeller och liknande.

I min muntliga redovisning fokuserade jag på hur några få digitala bilder av coronaviruset har format vår gemensamma bild av pandemin; i den här uppgiften fortsätter jag på det spåret med att titta på bildsättningen av pandemin utifrån en artikel om hur covid har visualiserats.²

Visualiseringar av covid

Artikelförfattarnas utgångspunkt är att vi de senaste åren har ställts inför en uppsjö av visuell information om covid i form av fotografier, grafer, diagram, tabeller osv. Den har informerat oss, utbildat oss och gjort det möjligt för oss att förstå ett komplicerat och allvarligt skeende i världen. Denna information kan användas för att etablera korrekta narrativ om pandemin.

Författarna gör några påpekanden som är speciellt relevanta för covid.³ Det är en pandemi, alltså ett globalt fenomen. Vilken geografisk nivå vi aggregerar siffror på spelar stor roll för det vi vill visa. Är det tex. antal smittade på global nivå, nationell nivå, eller kanske regional nivå. Det har funnits, och finns än i dag, mycket data om covid. Nya data finns tillgänglig med bara några timmars mellanrum, och den är tillgänglig för fler än någonsin tidigare. Det gör att vi enligt Bowe et al. måste ifrågasätta var underliggande data kommer från och hur den presenteras.⁴ Författarna lyfter bland annat ”feminist data” som ett exempel på hur kan

---

¹ <https://regionvastmanland.se/uppdateringar-fran-region-vastmanland-om-covid-19/lagesbild-daglig/> [Hämtad 2023-03-21]

² Emily Bowe, Erin Simmons, och Shannon Mattern, ”Learning from lines: Critical COVID data visualizations and the quarantine quotidian”, *Big Data & Society* 7 (2020): 1–13.

³ Ibid, s.2.

⁴ Ibid.

användas för att förstärka eller försvaga en viss grupp, vinkla data och därmed hur resultatet förstås, med andra ord.⁵

Alla tre punkterna är relevanta och viktiga. Tyvärr tar de sig inte uttryck i resten av artikeln, vilket jag tycker är synd. De kunde tex. ha visat hur feministiska data har använts för att visa upp eller vinkla visualiseringar av covid. Exakt vad feministisk data skulle vara vet jag inte, men det är en intressant vinkel, som dock kanske ligger bortom denna artikels omfattning.

Inramning

Olika typer av inramning spelar en viktig roll i artikeln inte minst med sidans format, ram och begränsningar. Vi kan notera att varje bild i artikeln har försetts med en tunn, svart linje i form av en ram, antagligen för att göra att bilderna framträda bättre. Linjerna avgränsar på ett tydligt sätt bild från omgivande text. Även utan linjerna är det inte svårt att se var en bild slutar och var text börjar, i många fall tar bilder upp båda spalterna; det är rimligt därför att anta att författarna avser linjerna mer som dekoration än markering. I den här artikeln samspelar inte bilder och text på det sätt som Anne Hultsch beskriver var fallet i *Illustrated London News*.⁶ Visserligen handlar texten om bilderna, och tillför information om det bilderna visar, men de två för inte den intima samspel som de skulle kunna göra. Jag får känslan av att de inte är så integrerade som de skulle kunna vara.

Inramningen genom sidans begränsningar är dock absolut. Bild två är ett bra exempel på det, en dashboard som visar mycket information och som är svår att tillgodogöra sig i det här formatet.⁷ Med bild fyra, ett fotografi som visar tejp på golvet i en mataffär i Amsterdam som visar gränserna ("indexing the geometry") för de avstånd man ska hålla i affären, får vi ytterligare ett exempel på inramning och gränsdragning.⁸ På en nivå visar bilden en markerad gräns för människor i affären, en fysisk gräns som i någon mening finns i verkligheten (index). På en annan nivå markerar fotot på sidan och dess ram en gräns mellan bilden och sidan i övrigt. Vi kan se dels tejp på golvet, dels själva fotot som indexikala artefakt av

---

⁵ Ibid.

⁶ Anne Hultsch, "‘To the great public’: The Architectural Image in the Early Illustrated London News", *Architectural Histories* 5, nr 1 (2017): 1–17.

⁷ Bowe et al., s.4.

⁸ Ibid, s.5.

pandemin. I artikeln ser vi också en skärmbild av ett Instagramkonto som visar foton av improviserade avspärningar och markeringar för social distansering.⁹

Vi kan se på liknande sätt på bild åtta som är en skärmbild av en webbsida.¹⁰ Vi ser ett barn framför ett fönster, med händerna på glaset och hen tittar ut på världen bortom fönstret. Även om jag inte tror att författarna avser detta, kan vi se på artikeln, sidan, bilden och fotot med barnet som en dialektik mellan interiören och exteriören.¹¹ Victor Stoichita menar att fönstrets rektangel transformerar utsidan, det som vi ser genom fönstret, till ett landskap.¹² Och för att ett landskap ska vara ett landskap så krävs avstånd.¹³ På liknande sätt, i bild åtta, knyter avstånd samman fönstrets ram till bilden i skärmbildens ram, men även till skärmbildens ram, och till sidan som ramar in allt.

Som jag redan indikerat har författarna lånat ett begrepp från semiotiken, även om det inte verkar som de i övrigt är påverkade av eller använder semiotiken. De nämner ”indexical landscapes” och menar att de som skapat olika visualiseringar av covid, t.ex. genom diagram, har indexerat covidens närvaro i våra liv.¹⁴ Indexet som utgörs av tejpens på golvet som jag nämnde ovan är ett till exempel.

Interaktivitet

Artikeln berättar om John Snows karta över kolerautbrottet i London 1854 som en föregångare inom det de kallar epidemiologisk kartografi.¹⁵ Man trodde vid den tiden att kolera var en luftburen sjukdom. John Snow markerade på en karta var dödsfall inträffade, vilket pekade på att en viss vattenpump var utbrottets centerpunkt. Människor som bodde eller arbetade nära andra vattenkällor visade upp mycket lägre dödlighet i kolera. Sedan dess har digital teknik med mjukvara och datakällor som vi nu har lätt tillgång till revolutionerat datajournalistiken. Samtidigt har datajournalister försökt bryta sig loss från den tryckta sidans format, menar artikelförfattarna, för att dra nytta av den interaktivitet som kan göras möjlig på digitala skärmar.¹⁶

---

⁹ Ibid, s.6.

¹⁰ Ibid, s.9.

¹¹ Victor I. Stoichita, *The self-aware image: an insight into early modern metapainting* (London: Harvey Miller Publishers, 2015), s.71

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid, s.4.

¹⁵ Ibid, s.1.

¹⁶ Ibid.

Bild ett visar ett interaktivt diagram.¹⁷ Men artikeln, som är tryckt på papper, erbjuder förstås ingen interaktivitet, och det gör inte heller samma artikel i den distributionsform vi tar del av den i, en pdf-fil. I källförteckningen finns dock länk till originalet på en webbsida, där du som besökare kan klicka och ändra parametrar och omedelbart se vilka förändringar det innebär.

Bowe et al. pekar på att datajournalister har försökt bryta igenom den tryckta sidans uppspaltade layout, för att i stället omfamna den digitala skärmens interaktiva möjligheter.¹⁸ Det är svårt att förmedla på den statiska tryckta sidan för att inte säga omöjligt. Interaktivitet är en möjlighet att visa upp data på nya sätt och därmed förmedla nya insikter och kunskaper, men det lägger också på minst ett lager av utmaningar för de som skapar diagrammet.

Infografik

Bild tre är ett exempel på infografik.¹⁹ Var gränsen går mellan vanliga diagram och grafik och infografik är svårt att veta. Sunil Manghani menar att infografik är visuella representationer av information, data eller kunskap.²⁰ Det är tyvärr luddigt nog att nästan vad som helst kan vara infografik. Jag skulle själv säga att infografik ofta använder en kombination av visuella komponenter, som diagram och tabeller, text, illustrationer etc. i en sammanhållen tablå. Att infografik kan innehålla diagram, pekar Vera Dünkel på och menar att diagram bygger på att de gör anspråk på att bevisa något.²¹ Även Birgit Schneider tar upp diagram och menar att de ska förklarar, illustrerar och demonstrerar, korrelerar information och ordnar innehåll.²²

Även här finns en koppling till semiotiken. Charles Sander Pierce ansåg att den huvudsakliga uppgiften för diagram är att uttrycka relationer.²³ Men är diagram index, ikon eller symbol? Vi kan utesluta att diagram är index, för de har ingen nära eller direkt fysisk koppling till sitt objekt, de bevisar inte vad diagrammet visar (som rök bevisar att det förekommer eld).

Diagram skulle kunna vara symboler, för de har ingen annan likhet med det de representerar än att de visualiserar någon typ och storlek av något, t.ex. covidfall (vad siffran 9

---

¹⁷ Ibid, s.3.

¹⁸ Ibid, s.1.

¹⁹ Ibid, s.4.

²⁰ Manghani, s.238.

²¹ Vera Dünkel, "Objectivity and evidence", i *The technical image: a history of styles in scientific imagery*, red. Horst Bredekamp, Birgit Schneider, och Vera Dünkel (Chicago och London: University of Chicago Press, 2015), 112–15, s.114.

²² Birgit Schneider, "Diagrammatics", i *The technical image: a history of styles in scientific imagery*, red. Horst Bredekamp, Birgit Schneider, och Vera Dünkel (Chicago och London: University of Chicago Press, 2015), 152–56, s.152.

²³ Ibid.

representerar måste vi lära oss, den säger inget om det i sig själv). Ikon då? Ikonen kan vi säga både avbildar och skildrar (betyder) det ikonerna representerar (diskettikonerna vi klickar på för att spara ett dokument i datorn). Pierce menade att diagram är just ikoner, för att de har inget representativt förhållande till det de uttrycker.²⁴ Däremot har de en abstrakt likhet med det objekt diagrammet representerar i dess sammanhang. Det tycker jag är svårt att förstå om man inte tar in det Birgit Schneider tillägger: att Pierce fokuserade på geografiska och topologiska representationer av förhållanden mellan objekt.²⁵ Om det är sådant som han menade med diagram, finns det förstås någon form av fysisk relation.

Vad som utgör en framgångsrik infografik kan förstås variera, men jag menar att den ska utbilda, underhålla och gärna också överraska. Det verkar Sunil Manghani hålla med om när han skriver att infografik är ett försök att presentera information på nya sätt och att det alltid finns utrymme för en ny och fräsch syn på data eller formatet, som kan ge läsare en bättre förståelse.²⁶

Avslutning

Låt mig avrunda med en visualisering av covid som inte är med i artikeln jag studerat. Söker vi på Google Trends efter ”covid” och ”corona” ser vi tydligt att ganska tidigt i 2020 så stack sökningar efter ”corona” i väg snabbt.²⁷ Sökningar efter ”covid” släpade efter något men tog över efter några månader som den mest använda söktermen av de två. Det kan vara intressant och relevant information, men är på ett sätt bedräglig. Ett sådant här diagram från Google säger inget om antalet sökningar i absoluta termer, utan bara om storleksförhållanden mellan det vi jämför. Det markeras i bilden nedan genom att y-axeln går till 100, alltså procent.

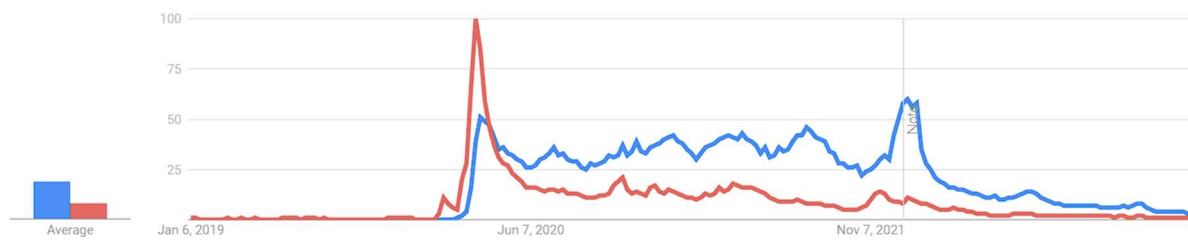
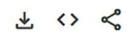
²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid, s.239.

²⁷ <https://trends.google.com/trends/explore?date=2019-01-01%202023-03-17&q=covid,corona&hl=en>. [Sökning utförd 2023-03-17]

Interest Over Time ?

Som jag påpekade i början så saknar jag i artikeln diskussion om de tre punkter som författarna framförde om covid, bland annat att det är ett globalt fenomen och att det finns mycket data. Jag anser dessutom att de inte lägger fram några belägg för om de visualiseringar de presenterar är i någon mån sanna eller inte, eller om de, som i exemplet Google Trends ovan, förvränger eller utelämnar viktig information. De pekar själva på att visualiseringar av covid kan påverka vår bild och förståelse av pandemin, våra framtida normer. Tyvärr verkar de inte komma till någon liknande slutsats om sin egen artikel, hur de visualiseringar artikeln bjuder på formar läsarens bild av covid. Även om jag uppskattar deras försök till genomgång av visualiseringar av covid tycker jag ändå att det finns en ouppfylld potential de missat.

Källförteckning

Bowe, Emily, Erin Simmons, och Shannon Mattern. "Learning from lines: Critical COVID data visualizations and the quarantine quotidian". *Big Data & Society* 7 (2020): 1–13.

Dünkel, Vera. "Objectivity and evidence". I *The technical image: a history of styles in scientific imagery*, redigerad av Horst Bredekamp, Birgit Schneider, och Vera Dünkel, 112–15. Chicago och London: University of Chicago Press, 2015.

Hultsch, Anne. "To the great public": The Architectural Image in the Early Illustrated London News". *Architectural Histories* 5, nr 1 (2017): 1–17.

Manghani, Sunil. *Image studies: theory and practice*. Oxon: Routledge, 2013.

Schneider, Birgit. "Diagrammatics". I *The technical image: a history of styles in scientific imagery*, redigerad av Horst Bredekamp, Birgit Schneider, och Vera Dünkel, 152–56. Chicago och London: University of Chicago Press, 2015.

Stoichita, Victor I. *The self-aware image: an insight into early modern metapainting*. London: Harvey Miller Publishers, 2015.